

РІВНЕНСЬКА МІСЬКА РАДА
(восьме скликання)

РІШЕННЯ

20 жовтня 2022 року

м. Рівне

№ 2551

Про затвердження Стратегії
Рівненської міської територіальної
громади з раціонального
використання енергетичних
ресурсів

Відповідно до законів України "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про енергетичну ефективність", "Про енергетичну ефективність будівель", "Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації", постанови Кабінету Міністрів України "Про впровадження системи енергетичного менеджменту" від 23.12.2021 № 1460, з метою створення умов для системної реалізації політики забезпечення енергетичної ефективності будівель на нових засадах стратегічного планування Рівненська міська рада

ВИРІШИЛА:

1. Затвердити Стратегію Рівненської міської територіальної громади з раціонального використання енергетичних ресурсів, що додається.

2. Контроль за виконанням цього рішення доручити постійній комісії з питань бюджету, фінансів та управління комунальною власністю, постійній комісії з питань науки, освіти, культури, туризму, духовного відродження, молоді, спорту, зв'язків з громадськими об'єднаннями, засобами масової інформації, захисту прав людини, законності, правопорядку, розвитку місцевого самоврядування, Регламенту, депутатської діяльності та етики, постійній комісії з питань міського господарства, транспорту, зв'язку та екології і секретарю міської ради Віктору Шакирзяну, а організацію його виконання – заступнику міського голови Ігорю Кречкевичу та директору Департаменту економічного розвитку Рівненської міської ради Володимирі Липку.

Міський голова

Олександр ТРЕТЯК

Стратегія
Рівненської міської територіальної громади
з раціонального використання енергетичних ресурсів

Перелік скорочень, термінів та визначень

Для цілей цієї Стратегії терміни та скорочення вживаються в такому значенні:

База даних будівель – база даних експлуатаційних та енергетичних характеристик будівель;

БКБ – багатоквартирний будинок;

в т. ч., або у т. ч. – в тому числі;

ГВП – гаряче водопостачання;

глибока термомодернізація – термомодернізація будівлі, наслідком якої є зменшення питомого споживання первинної енергії в будівлі більше ніж у три рази або перетворення її на будівлю з близьким до нульового рівнем споживання енергії;

грн – українська гривня (національна валюта);

громадська будівля – будівля будь-якого призначення, яку часто відвідують громадяни та яка утримується за рахунок державного бюджету та/або місцевих бюджетів;

Директива 2010/31/ЄС, або EPBD – Директива Європейського Парламенту і Ради від 19 травня 2010 року 2010/31/ЄС про енергетичну ефективність будівель (що замінює Директиву 2002/91/ЄС);

Директива 2012/27/ЄС, або EED – Директива Європейського Парламенту і Ради від 25 жовтня 2012 року 2012/27/ЄС про енергоефективність;

Директива № 2018/844 – Директива Європейського Парламенту і Ради від 30 травня 2018 року №2018/844 щодо внесення змін до Директиви 2012/27/ЄС та Директиви 2010/31/ЄС;

ДП НДІБК – Державне підприємство "Науково-дослідний інститут будівельних конструкцій";

ВІМ – інформаційне моделювання будівель або скорочено ВІМ (від англ. Building Information Modeling) — це процес оптимізації проектування і будівництва. За допомогою ВІМ-технології створюється інформаційна модель, яка забезпечує точне бачення проєкту в цілому;

ЕЕ – енергоефективність, енергоефективний;

ЕСКО – Енергосервісна компанія;

ЄБРР – Європейський банк реконструкції та розвитку;

ЄІБ – Європейський інвестиційний банк;

ЄС – Європейський Союз;

ЗКСЕ – загальне кінцеве споживання енергії;
КМУ, або *Уряд* – Кабінет міністрів України;
Мінрегіон – Міністерство розвитку громад та територій України;
МФО – міжнародні фінансові організації;
національний фонд будівель – сукупність житлових будинків та будівель, які часто відвідують громадяни, усіх форм власності;
ОДВ – органи державної влади;
ОМС – органи місцевого самоврядування;
ОТГ – об'єднана територіальна громада;
проект ЄС STARTER – проєкт ЄС "Strategic Technical Assistance in Reforms Towards Energy Efficiency and Renewables (STARTER)";
Розробка – дослідження "Проєкт Стратегії мобілізації інвестицій в реновацію Національного фонду будівель України до 2030 року", розроблений у рамках проєкту Секретаріату Енергетичного Співтовариства щодо підтримки розроблення Довгострокової стратегії мобілізації інвестицій у програму реновації національного фонду будівель в Україні протягом 2019–2030 рр. що був підготовлений за підтримки Європейського Союзу в рамках Ініціативи EU4Energy та роботи робочої групою заінтересованих органів виконавчої влади;
"Теплі кредити", або *програма "Теплі кредити"* – Державна цільова економічна програма енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива;
KfW – Німецький банк розвитку;
NZEB – будівлі з близьким до нульового рівнем споживання енергії (nearly zero-energy buildings);
ZEB – будівлі з нульовим рівнем викидів парникових газів (zero-emission buildings).

Етапи реалізації цілей Стратегії

Цілі	2023–2025	2025–2030	2030–2035	2035–2040	2040–2050
Стратегічна ціль 1: Висока пріоритетність політики підвищення енергоефективності будівель	1.1. Взаємозгодження цілей	1.2. Впровадження інструментів стратегічного планування	1.3. Ефективні механізми реалізації Стратегії та широке впровадження систем енергоменеджменту в будівлях	1.4. Доступність статистичної та аналітичної інформації про фонд будівель	1.5. Широка поінформованість щодо енергетичної ефективності будівель

Цілі	2023–2025	2025–2030	2030–2035	2035–2040	2040–2050
Стратегічна ціль 2: Комплексні та інтегровані підходи до термомодернізації	2.1. Системні підходи до здійснення термомодернізації будівель	2.2. Декарбонізація енергоспоживання будівель та адаптація до змін клімату	2.3. Взаємозгодженість процесів термомодернізації будівель і оновлення міської енергетичної інфраструктури		
Стратегічна ціль 3: Подолання енергетичної бідності, санітарно-епідеміологічна безпека в будівлях	3.1. Довгострокове планування подолання енергетичної бідності	3.2. Технічна доступність задоволення потреб споживання енергії	3.3. Покращення санітарно-епідеміологічної безпеки в будівлях, запобігання поширенню респіраторних захворювань (зокрема COVID-19)		
Стратегічна ціль 4: Сприятливе ринкове середовище для масштабної термомодернізації будівель	4.1. Збалансована тарифна політика з урахуванням її впливу на економічну доцільність термомодернізації будівель	4.2. Повноцінний облік та регулювання споживання теплової енергії в будівлях	4.3. Вдосконалені умови функціонування ринку управління житловими будівлями для здійснення термомодернізації	4.4. Розвиток ресурсоефективного виробництва енергоефективного обладнання та енергозберігаючої будівельної продукції для заходів з модернізації будівель	
Стратегічна ціль 5: Швидкі темпи глибокої термомодернізації бюджетних будівель	5.1. Забезпечення показової ролі органами державної влади щодо термомодернізації будівель	5.2. Подолання бар'єрів для масштабної термомодернізації бюджетних будівель	5.3. Усунення технічних та організаційних бар'єрів для масштабної термомодернізації бюджетних будівель	5.4. Запровадження вимог до енергоефективності енергоспоживчих продуктів (товарів) та послуг під час здійснення публічних закупівель	

Цілі	2023–2025	2025–2030	2030–2035	2035–2040	2040–2050
Стратегічна ціль 6: Стале та цілеспрямоване фінансування термомодернізації	6.1. Розвиток фінансових інструментів підтримки проектів термомодернізації в житловому секторі	6.2. Сприяння залученню "довгого" та "дешевого" міжнародного фінансування у секторі громадських будівель	6.3. Розвиток ринкових механізмів фінансування та мобілізація приватних інвестицій у термомодернізацію	6.4. Стимулювання до підвищення енергоефективності в секторі комерційних будівель	
Стратегічна ціль 7: Розвиток людського потенціалу, цифровізації та інновацій у сфері термомодернізації будівель	7.1. Якісна професійна освіта та висока компетентність у сфері енергетичної ефективності будівель	7.2. Високий ступінь цифрової трансформації у сфері енергетичної ефективності будівель	7.3. Підтримка інноваційних розробок у сфері енергетичної ефективності будівель		

Розділ I. Загальні положення

Вступ

Обмеженість викопних видів палива спричиняє постійний ріст цін на такі ресурси. Водночас, окрім високої та постійно зростаючої вартості, викопні види палива залишають значний та негативний екологічний слід, спричинюючи забруднення навколишнього середовища парниковими газами та іншими шкідливими та небезпечними речовинами.

Україна неодноразово зазнавала тиску та шантажу з боку російської федерації щодо постачання природного газу, які на сьогодні переросли в широкомасштабну військову агресію. Саме тому забезпечення енергетичної безпеки Рівненської територіальної громади є одним із ключових завдань на сьогодні з точки зору майбутнього благополуччя та розвитку ОТГ.

Національним законодавством передбачено необхідність впровадження інструментів розв'язання цих проблем, зокрема:

статтею 3 Закону України "Про енергетичну ефективність будівель" визначено основні засади державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель, на забезпечення реалізації яких спрямовується ця Стратегія;

частиною 10 статті 5 Закону України "Про енергетичну ефективність" визначено, що з метою сприяння підвищенню енергетичної ефективності будівель і досягнення національної цілі з енергоефективності в частині скорочення питомого споживання енергії в будівлях розробляється та затверджується довгострокове планування термомодернізації будівель.

Реалізація планування забезпечить підвищення енергоефективності будівель та декарбонізацію національного фонду будівель. Ця Стратегія покликана створити умови для системної реалізації політики забезпечення енергетичної ефективності будівель на нових засадах стратегічного планування у цій сфері, стати основою для посилення енергетичної незалежності України, поліпшення добробуту та здоров'я людей, зниження рівня енергетичної бідності, створення нових робочих місць, економічного зростання та "зеленої" трансформації громади.

Розділ II. Опис проблем, які обумовили прийняття Стратегії, і нормативно-правових актів, що діють у відповідних сферах

Опис проблем, які обумовили прийняття Стратегії

Показники питомого споживання енергії будівлями в ОТГ в рази вищі ніж аналогічні показники в країнах ЄС. Питоме споживання енергії багатоквартирними житловими будинками в ОТГ в середньому становить 264 кВт·год/м² на рік, в той час як у країнах ЄС цей показник становить 90 кВт·год/м² на рік (для Німеччини – 70 кВт·год/м² на рік). Високий рівень споживання енергії будівлями спричиняє також надмірні супутні втрати (на перетворення, транспортування, технологічні потреби).

Проте таке надмірне споживання енергії сьогодні свідчить про значний потенціал до скорочення енергоспоживання будівлями, який може сягати 30–40 %. Реалізація такого потенціалу потребує ефективної та скоординованої муніципальної політики, фінансування та використання надійних інструментів державної підтримки. Фонд будівель є досить неоднорідним, застарілим та оновлюється надзвичайно повільно. Понад 80 % будівель в ОТГ були зведені в період до 1994 року, є фізично зношеними та технологічно застарілими, не відповідають сучасним вимогам, в т.ч. щодо енергоефективності.

Потреба в опаленні забезпечується переважно шляхом спалювання природного газу, що негативно впливає на енергетичну безпеку країни, а постійне зростання ціни імпорту – на спроможність людей сплачувати рахунки.

Огляд муніципального фонду будівель ОТГ (громадських та житлових) відсутній, а отже відсутні надійні статистичні дані щодо будівель. З приблизно 12 тисяч будівель приблизно в 250 бюджетних будівлях частково наявні інструменти відслідковування інформації щодо енергоспоживання, передача інформації здійснюється в ручному режимі. Відсутність системної інформації про показники споживання енергії призводить до неможливості розробки довгострокових цілей із термомодернізації будівель.

Подолання проблем ускладнюється недостатнім фінансуванням комплексних програм державної підтримки для здійснення проєктів модернізації житлових будівель із верифікацією результатів, нестабільністю фінансування програм підтримки впровадження заходів з підвищення енергоефективності житлових та громадських будівель.

Відсутня оцінка інвестиційних потреб на термомодернізацію будівель різної форми власності, які розташовані на території ОТГ.

З огляду на економічну ситуацію в країні та фінансовий стан власників як житла, так і громадських будівель проблемою є висока вартість проєктів термомодернізації. На початок 2022 року середня вартість проєктів комплексної термомодернізації БКБ, включаючи теплоізоляцію будівельних конструкцій та модернізацію систем теплопостачання, становила близько 8 млн грн. А середня ставка за банківськими кредитами – близько 15 % річних – суттєво знижує рентабельність термомодернізації та збільшує строки окупності.

При цьому лише близько 3 % ОСББ на сьогодні готові застосувати механізми комплексної термомодернізації будівель з використанням державної підтримки, в тому числі грантових програм Фонду енергоефективності та місцевих програм. Має місце низька обізнаність громадян та громад щодо енергоефективності та термомодернізації власних будівель, яка, у свою чергу, впливає на їх вмотивованість. Субсидування споживання енергії (житлові субсидії) з бюджету знижує мотивацію інвестувати в термомодернізацію.

Енергоефективні заходи, що впроваджувалися в будівлях у попередні роки, мали фрагментарний характер і не забезпечували відповідності мінімальним вимогам з енергоефективності.

Пандемія COVID-19 підвищила увагу до житла, яке стало місцем дистанційної роботи, центром навчання, самозайнятості, громадської діяльності. Будівлі лікарень зазнали перевантаження, офіси налаштувалися на соціальне дистанціювання. Виник запит на новий енергетичний і ресурсний профіль будівель, їх переосмислення, можливість адаптування до потреб зеленого та цифрового суспільства і підтримки економічного відновлення.

Військова агресія Російської Федерації створила запит на реконструкцію фонду будівель, враховуючи забезпечення енергетичної безпеки та необхідності максимального скорочення споживання енергоресурсів за рахунок підвищення енергоефективності.

Опис нормативно-правових актів, що діють у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель

Міжнародні зобов'язання України та обраний у Стратегії
спосіб їх імплементації, законодавчі основи стратегічного
планування термомодернізації будівель

Зобов'язання України щодо підвищення енергетичної ефективності будівель визначені міжнародними та міжурядовими угодами, в першу чергу – Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, а також Договором про заснування Енергетичного Співтовариства.

Ключові завдання з розроблення законодавства у сфері енергоефективності пов'язані з виконанням Угоди про асоціацію України з ЄС та Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, зокрема із імплементацією

положень Директив 2012/27/ЄС та 2010/31/ЄС, та містяться у Плані заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106 (зі змінами).

На сьогодні відповідно до статті 2а Директиви 2010/31/ЄС (зі змінами) встановлюються вимоги до змісту та форми "довгострокових стратегій реновації будівель", серед яких зокрема такі:

- огляд фонду будівель на основі відповідної статистичної вибірки, визначення очікуваної частки термомодернізованих будівель у 2050 році;

- визначення економічно доцільних підходів до впровадження енергоефективних заходів залежно від типу будівлі, з урахуванням життєвого циклу будівель;

- визначення політик та заходів, спрямованих на стимулювання економічно доцільної глибокої термомодернізації житлових і громадських будівель, включаючи поступову глибоку термомодернізацію, і на підтримку цілеспрямованих економічно доцільних заходів;

- перелік чинних політик та заходів щодо підвищення енергетичної ефективності будівель;

- визначення політик та заходів щодо будівель з найгіршими енергетичними характеристиками;

- визначення політик та заходів, спрямованих на подолання енергетичної бідності;

- визначення політик та заходів, спрямованих на врегулювання питань формування (забезпечення) ринкових умов для здійснення економічно доцільної глибокої термомодернізації будівель самими учасниками ринку;

- визначення заходів з підвищення компетенції фахівців будівельного ринку;

- огляд ініціатив щодо впровадження інтелектуальних систем та технологій у будівлях;

- огляд очікуваних обсягів економії енергії та інших крос-секторальних результатів впровадження енергоефективних заходів;

- визначення заходів, зокрема таких, що передбачають бюджетне фінансування, зокрема спрямованих на:

- масштабування проєктів термомодернізації, зокрема шляхом об'єднання проєктів у інвестиційні пакети термомодернізації груп будівель;

- управління ризиками інвестування у проєкти з енергоефективності;

- бюджетне співфінансування проєктів у разі недостатньо розвинених ринкових механізмів;

- забезпечення публічних інвестицій в модернізацію громадських будівель як прикладу для наслідування для приватного сектору;

- забезпечення впровадження зручних консультаційних інструментів (наприклад установ "єдиного вікна"), розвитку ринку консалтингу;

- затвердження дорожньої карти заходів та ключових цільових показників до 2050 року (та індикативних цілей 2030, 2040 років), зменшення викидів

парникових газів відносно рівня викидів у 1990 році (з урахуванням такого зменшення на 80–95% як цілі енергоефективності Європейського Союзу) з метою забезпечення досягнення високоенергоефективного та декарбонізованого фонду будівель, здійснення економічно доцільної термомодернізації існуючих будівель з близьким до нульовим рівнем споживання енергії.

Вказані дії, політики та заходи підлягають перегляду кожні три роки шляхом розроблення та внесення відповідних змін до Стратегії, з огляду на результати моніторингу її реалізації.

Національне законодавство

Основні засади державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель, на реалізацію яких спрямовується ця Стратегія, визначено Законом України "Про енергетичну ефективність будівель".

Зокрема Законом України "Про енергетичну ефективність будівель" визначаються механізми встановлення мінімальних вимог до енергоефективності будівель, порядок енергетичної сертифікації будівель та методики визначення енергетичної ефективності будівель, вимоги до енергоаудиторів будівель, пріоритетні заходи з підвищення енергоефективності будівель, принципи фінансування таких заходів тощо.

Законом України "Про Фонд енергоефективності" визначено державну установу "Фонд енергоефективності" як основний інструмент не лише для здійснення термомодернізації будівель, але і для досягнення цілей з енергоефективності, встановлених на виконання євроінтеграційних зобов'язань та на виконання Паризької угоди. На сьогодні Фонд енергоефективності діє виключно в секторі багатоквартирних житлових будівель.

У секторі громадських будівель основним інвестиційним інструментом є енергосервіс, врегульований Законом України "Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації" та нормативно-правовими актами, прийнятими на його виконання.

Пряме чи опосередковане нормативно-правове регулювання у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель також передбачене законодавством, що регулює інші сфери політики. Зокрема Законом України "Про енергетичну ефективність" передбачено деякі положення, що регулюють енергоаудит будівель, впровадження енергетичного менеджменту (щодо громадських будівель зокрема), місцевого енергетичного планування, державних цільових програм. На виконання цього закону було розроблено та схвалено Урядом постанову Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2021 р. № 1460 про впровадження системи енергетичного менеджменту.

Верховною Радою України в липні 2022 року схвалено Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення бар'єрів для

масштабної термомодернізації будівель", що вдосконалює чинне законодавство у цій сфері, імплементує оновлені положення Директиви 2010/31/ЄС.

Керівні принципи Стратегії

Довгострокова стратегія термомодернізації будівель (далі – Стратегія) сформована на основі таких принципів.

Енергоефективність насамперед – скорочення первинного і кінцевого енергоспоживання із забезпеченням високого рівня енергоефективності будівель, використання лише тієї енергії, яка потрібна для задоволення потреб і комфорту людей. Базовий принцип кліматичної та енергетичної політики ЄС, пріоритет та обов'язковість врахування критеріїв енергетичної ефективності в усіх сферах муніципальних політик, соціальних відносин.

Декарбонізація – використання місцевої відновлюваної енергії для опалення та охолодження будівель, збільшення використання скидного тепла, інтеграція будівель до енергетичних систем.

Комфортність та безпека – забезпечення високого рівня санітарних, екологічних та безпекових стандартів щодо умов у будівлях, мінімізація ризиків для здоров'я та життя, висока якість повітря та теплового комфорту в будівлях, запобігання поширенню респіраторних захворювань (COVID-19), зокрема шляхом впровадження енергоефективних систем вентиляції, убезпечення від пожежних та інших загроз, впливу шкідливих речовин (азбест, радон тощо), адаптація до змін клімату, доступність будівель для людей з обмеженими можливостями.

Фінансова доступність – залучення інвестицій в термомодернізацію будівель, розвиток відповідних ринків та допоміжний характер бюджетного стимулювання, пропорційна фінансова підтримка термомодернізації для різних верств населення, зокрема для соціально вразливих груп.

Врахування всього життєвого циклу будівель – мінімізація екологічного сліду будівель протягом їх життєвого циклу, забезпечення ресурсоефективності будівництва, подовження строку експлуатації, впровадження будівельного інформаційного моделювання, зменшення кількості будівельних відходів, що не мають повторного використання.

Цифрова трансформація – перехід до "розумних" будівель, автоматизація систем енергомоніторингу та енергоменеджменту громадських і житлових будівель, використання інтелектуальних систем обліку, автоматичного та віддаленого управління енергоспоживанням на основі змінних параметрів мікроклімату.

Увага до історичної цінності та архітектурної естетики – врахування специфіки історичного центру, естетичності архітектурних ансамблів та збереження громадського простору.

Розділ III. Аналіз поточного стану справ, тенденції та обґрунтування щодо необхідності розв'язання виявлених проблем

Аналіз поточного стану справ, огляд існуючих політик та заходів

За даними Мінрегіону, від початку повномасштабної війни в Україні та станом на середину червня 2022 року 3,5 млн людей мають пошкоджене або зруйноване житло в житлових будинків, загальна кількість яких становить 116 тис., а загальна площа – 14 млн м², з них БКБ – 12,3 тис. (12 млн м²), індивідуальних – 104,1 тис. (1,7 млн м²). Незначні пошкодження є в 3,8 тис. багатоквартирних та 24,4 тис. індивідуальних будинків, а відбудови потребують 30 тис. БКБ та 27,3 тис. індивідуальних будинків.

Відповідно на території Рівненської міської територіальної громади необхідно передбачати соціальне житло, яке не тільки відповідатиме чинному законодавству, – це будуть пілотні проекти з точки зору використання сучасних технологій та практик у галузі енергозбереження.

Зокрема з метою підвищення ефективності реалізації механізму надання державної підтримки населенню щодо реалізації енергоефективних проєктів у житлових будівлях у 2018 році було створено державну установу "Фонд енергоефективності". Програми Фонду передбачають консультативну та технічну підтримку заявників на всіх етапах реалізації проєкту з енергоефективності, надання грантів на реалізацію проєктів, включаючи сертифікацію енергетичної ефективності, розробку проєктної документації, вартість робіт та матеріалів. Розмір відшкодування становить від 40 % до 70 %, залежно від виду робіт та комплексу передбачених проєктом заходів.

Також на підтримку сталості функціонування і фінансування Фонду енергоефективності та забезпечення дотримання Україною міжнародних зобов'язань (в тому числі Паризької угоди), передбачених статтею 1 Закону України "Про Фонд енергоефективності", Україною було підписано Міжнародну угоду "Програма підтримки енергоефективності в Україні – EE4U" від 18 квітня 2018 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.04.2018 № 242-р "Про підписання Угоди про фінансування заходу "Програма підтримки енергоефективності в Україні – EE4U") та Міжнародну угоду "Програма підтримки енергоефективності в Україні – EE4U-II" від 17 грудня 2018 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 986-р "Про підписання Угоди про фінансування заходу "Програма підтримки енергоефективності в Україні – EE4U-II").

На початок 2022 року Фонд енергоефективності здійснив виплату грантів на суму близько 5,5 млн євро, які були спрямовані співвласникам багатоквартирних будинків на проведення термомодернізації. Загальна вартість проєктів становить близько 225 млн євро. Бюджет програм Фонду становить 300 млн євро на 5 років, ведуться переговори щодо продовження та розширення програм Фонду, а також продовження та збільшення їх фінансування.

Уряд підтримується міжнародними фінансовими організаціями (ЄІБ, KfW, Світовим банком) щодо реалізації заходів у сфері енергоефективності, зокрема:

проектом "Енергоефективність громадських будівель в Україні" за підтримки ЄІБ – фінансова угода на суму 300 млн євро для термомодернізації навчальних закладів, лікарень та інших громадських будівель;

діяльністю Фонду Е5Р "Східноєвропейське партнерство з енергоефективності та довкілля" – на суму 100 млн євро;

проектом "Енергоефективність у громадах II" за підтримки KfW – на загальну суму 25,5 млн євро на термомодернізацію в Житомирі та Запоріжжі;

фінансовими угодами "Програма підтримки енергоефективності в Україні – EE4U" та "Програма підтримки енергоефективності в Україні – EE4U-II";

проектом впровадження енергоефективних заходів у громадських будівлях обсягом 300 млн доларів США, розробленим за підтримки Світового банку.

Зв'язок із іншими стратегічними та програмними документами

Будівлі – одна із найважливіших опор політики України щодо підвищення енергоефективності національної економіки, що було неодноразово підкреслено низкою стратегічних та програмних документів Уряду. З 2019 року забезпечення енергетичної ефективності будівель є окремим пріоритетом Уряду, визначеним у двох послідовних Програмах діяльності Кабінету Міністрів України, затверджених у 2019 та 2020 роках, а також у таких програмах і стратегіях:

Енергетична стратегія України на період до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність", схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 року № 605, якою передбачено цільові показники енергоємності економіки, а також надано пріоритет енергоефективності в будівлях серед інших секторів;

Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179, якою передбачено європейську інтеграцію та декарбонізацію економіки (підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії, розвиток циркулярної економіки та наближення до "Європейського зеленого курсу");

Концепція реалізації державної політики у сфері енергоефективності будівель в частині збільшення кількості будівель із близьким до нульового споживанням енергії та Національний план збільшення кількості таких будівель, які були схвалені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.01.2020 № 88-р і стали першими урядовими документами планування державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель, схваленими в Україні, якими передбачено:

скорочення до 2025 року кінцевого споживання енергії в питомих показниках і в абсолютних значеннях у житловому секторі на 1 відсоток і в громадських будівлях на 1 відсоток щорічно;

після 31 грудня 2025 року громадські будівлі, а після 31 грудня 2027 року – будівлі всіх категорій (житлові, громадські, комерційні) повинні відповідати вимогам до будівель з близьким до нульового споживанням енергії при введенні в експлуатацію.

Тенденції та обґрунтування необхідності розв'язання виявлених проблем

Пріоритетність політики енергоефективності. ЄС ставить перед собою амбітні цілі – досягнення повної декарбонізації будівель до 2050 року та прискорення термомодернізації будівель до рівня енергонезалежних (NZEB, ZEB). В Україні також було прийнято перший Національний план збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії та Національний план з енергоефективності до 2030 року.

Наміри щодо збільшення ресурсів, що спрямовуються в сектор енергоефективності. На їх досягнення виділено 30 % коштів із 750 млрд євро "Бюджету відновлення ЄС", які спрямовуються на заходи з досягнення кліматичних цілей (енергоефективність, відновлювана енергетика). В Україні відповідно до Угод EE4U та EE4U-II, підписаних Урядом України, передбачене стає фінансування Фонду енергоефективності як інструмента підтримки населення щодо термомодернізації житла в розмірі не менше 1,6 млрд грн на рік. Крім того, впроваджуються численні проекти термомодернізації громадських будівель, у тому числі за підтримки МФО, які зазначені вище.

Схожі виклики. Поточні темпи термомодернізації будівель в Україні залишаються надзвичайно низькими та суттєво відстають від аналогічних показників країн ЄС. Зі свого боку Європейська комісія визначила, що поточні темпи модернізації будівель на рівні 0,4–1,2 % на рік є недостатніми для досягнення цілей ЄС у 2050 році, та в 2021 році поставила за мету збільшити темпи щонайменше до 3 %.

Таким чином, реформа енергоефективності – це є можливість:

для громадян – отримати житло, що відповідає високим стандартам енергоефективності, санітарним нормам, не споживає багато енергоресурсів;

для малого та середнього бізнесу – створення нових виробництв (теплопостачального обладнання, теплоізоляційних матеріалів, кріплень, сумішей, плівок тощо), а для громадян – працевлаштування, в тому числі із підвищенням навичок та кваліфікації;

для Рівненської міської територіальної громади – отримати додатковий доступ до ресурсів міжнародної фінансової та технічної допомоги на впровадження проектів термомодернізації у громадських будівлях.

У підсумку в рамках підготовки Перспективних напрямків співробітництва важливе місце займає пріоритет "Енерго- та ресурсоефективне будівництво та реконструкція будівель", що містить такі напрями:

посилення поінформованості та стимулів для масштабної термомодернізації – формування цілісної системи споживання енергетичних ресурсів, впровадження планів термомодернізації (зокрема поступової глибокої термомодернізації) для будівель із наближенням їх до рівня NZEB, бенчмаркінгу будівель, їх уніфікація в рамках впровадження обов'язковості систем енергоменеджменту, виконання зобов'язань щодо показової ролі енергоефективності громадських (бюджетних) будівель;

цифровізація в будівельному секторі, зокрема впровадження технологій будівельного інформаційного моделювання та методів управління, постійний розвиток і вдосконалення ЄДЕССБ, системи закупівель, ґрунтуючись на європейських підходах, зокрема впровадження в будівництво принципів життєвого циклу будівельної продукції, "зелених" (енергоефективних) критеріїв під час здійснення публічних закупівель для громадських будівель;

декарбонізація систем опалення та охолодження – підвищення енергоефективності систем тепло- та водопостачання, зокрема встановлення цілей з впровадження ВДЕ, їх мінімальної частки;

розширення доступності цільового фінансування та технічної допомоги, створення "зелених" робочих місць, підвищення навичок та компетенції працівників, зменшення інвестиційних (кредитних) ризиків під час впровадження енергоефективних проєктів;

боротьба з енергетичною бідністю, в тому числі політика щодо будівель із найгіршими енергетичними характеристиками;

інтеграція підходів добросусідства та співучасті, обміну досвідом – долучення та посилення співпраці в рамках європейських ініціатив та програм (наприклад, EU Building Stock Observatory, "Європейський Bauhaus", проєкт ELENA, Horizon Europe та R&I, European Smart Cities Marketplace, EU Energy Poverty Observatory, Build Up Skills, Level(s) тощо).

Виклики на шляху до масштабної термомодернізації будівель і нерозривність цілей та політик Стратегії із заходами та ресурсами на їх реалізацію

На основі детального аналізу поточного стану справ, тенденцій та з урахуванням необхідності розв'язання виявлених проблем було визначено ряд викликів на шляху до термомодернізації будівель та інвестицій у енергоефективність, на подолання кожного з яких спрямована кожна Стратегічна ціль із визначених цією Стратегією. Набір викликів, представлених нижче, був підготовлений на основі попереднього аналізу та оцінки ситуації щодо соціально-економічного розвитку Рівненської міської територіальної громади. До таких викликів належать:

недосконале технічне регулювання термомодернізації будівель; відсутність комплексних та інтегрованих підходів, які б дозволили планувати та досягати масштабної термомодернізації будівель із належною якістю виконання будівельних робіт, особливо щодо NZEB;

необхідність подолання енергетичної бідності та досягнення кон'юнктури енергетичних ринків, за якої всі споживачі мають можливість використовувати енергетичні ресурси, необхідні для забезпечення належних санітарно-епідеміологічних умов у будівлях;

ринкові бар'єри, штучно занижена економічна доцільність здійснення термомодернізації, поінформованість та відсутність стимулів для власників всіх категорій будівель та особливо в багатоквартирних будинках;

надмірні витрати коштів з державного та місцевих бюджетів на енергоресурси в громадських будівлях та низькі темпи їх термомодернізації;
недостатня розвиненість механізмів фінансування проєктів із термомодернізації будівель;

недостатній рівень розвитку знань, умінь, професійних навичок та кваліфікацій, кваліфікованих робочих місць у сфері енергоефективності, що не відповідають національним цілям і ринковим потребам, низький рівень стимулювання інновацій в секторі термомодернізації будівель.

Відповіді на окремі виклики залежать від їх масштабу, значення для громади і потребують правильно підбраного втручання муніципальної політики та скоординованого втручання галузевих політик із сфокусованим територіальним спрямуванням.

У відповідь на наведені 7 викликів Стратегією визначено 7 Стратегічних цілей. Для кожної Стратегічної цілі визначено ряд пріоритетних напрямів та завдань. У рамках пріоритетних напрямів визначено проблеми сфери забезпечення енергетичної ефективності будівель, обрано шляхи і способи їх розв'язання. Визначено очікувані результати, які планується досягти за підсумками розв'язання кожної із проблеми.

Оскільки фонд житлових і громадських будівель, які розташовані в межах Рівненської міської територіальної громади, потребує значних фінансових, трудових та матеріальних ресурсів, застосування нових технологій, а також розвиток компетенції та кваліфікацій, а досвіду таких змін за період незалежності України не було, то до запровадження масштабної термомодернізації будівель необхідно підходити комплексно, вийшовши за межі регулювання суто будівельної галузі.

В основу цієї Стратегії покладено безперервний розвиток "екосистеми масштабної термомодернізації", яка охоплюватиме також системні підходи до місцевого енергетичного та інвестиційного планування, сучасні механізми сталого співфінансування та широкий набір інструментів стимулювання, сприятливе ринкове середовище, розвинений трудовий потенціал, цифровізацію будівництва та експлуатації будівель, інновації у сфері енергетичної ефективності тощо.

Відповідно в рамках затвердження та реалізації Стратегії є потреба затвердити та здійснити заходи, що передбачають бюджетне фінансування; це передбачається здійснити в рамках цільової економічної програми підтримки термомодернізації будівель на період до 2030 року.

Довгострокове бачення фонду будівель

У 2050 році переважна більшість будівель в ОТГ будуть сучасними. Люди житимуть, навчатимуться, лікуватимуться та працюватимуть в набагато більш енергоефективних будівлях із високим рівнем теплового комфорту та здоровим мікрокліматом всередині, а також із привабливим зовнішнім виглядом.

Будівлі матимуть мінімальний екологічний слід протягом усього їх життєвого циклу внаслідок якісної термомодернізації з використанням новітніх підходів до ресурсоефективного будівництва, цифровізації та сучасних енергоефективних технологій.

Це будуть "розумні" будівлі, що оснащені цифровими пристроями, які в реальному часі надають дані про місце, час та ефективність використання енергії в будівлі, а також забезпечують оптимальне керування енергоспоживанням в автоматичному режимі та дають можливість споживачам на власний розсуд налаштовувати енергоспоживаюче обладнання, в тому числі дистанційно.

Житлові та громадські будівлі матимуть майже нульовий рівень енергоспоживання. Незначна частка енергії, яку потребуватимуть будівлі для опалення, гарячого водопостачання та охолодження, покриватиметься за рахунок місцевої відновлюваної енергії, яка буде вироблятися на дахах, поряд із будівлями або постачатиметься від низьковуглецевих систем централізованого теплопостачання. Високопаливне паливо зникне зі сфери теплозабезпечення будівель, а отже викиди парникових газів у секторі будівель будуть мінімізовані.

Водночас люди витратять значно менше коштів на спожиту енергію, опалення будівель стане фінансово доступним для вразливих споживачів, а рівень енергетичної бідності наблизиться до нуля.

На території ОТГ з'являться нові та добре оплачувані робочі місця. Створюватимуться малі та середні підприємства у сфері будівництва, зростуть інвестиції у виробництво будівельних матеріалів, енергоефективного обладнання та іншої продукції для забезпечення будівництва. Будуть розвиватися інші дотичні ринки послуг, у тому числі торгівлі та логістики, кредитування та енергосервісу, консультування та інформаційних технологій. Збільшиться кількість стартапів та "зелених" інновацій.

Масштабна термомодернізація сприятиме покращенню архітектурної естетичності житлових та громадських будівель у населених пунктах, створенню більш інклюзивного міського середовища.

Зрештою, оновлені житлові та громадські будівлі стануть основою для енергонезалежних, кліматично нейтральних та стійких населених пунктів, що повністю узгоджується з Цілями сталого розвитку ООН.

Розділ IV. Мета, стратегічні цілі та показники їх досягнення

Стратегічна мета

Стратегічна мета полягає в посиленні енергетичної незалежності ОТГ (зокрема від імпорту природного газу російського походження) шляхом повної декарбонізації фонду будівель, що відповідає Другому (оновленому) національно визначеному внеску України до Паризької угоди, який був прийнятий у 2021 році.

Стратегія містить комплекс заходів, покликаних створити сприятливі умови для запуску та нарощування темпів масштабної термомодернізації

житлових і громадських будівель у межах Рівненської міської територіальної громади до 2030 року, суттєвого збільшення глибини термомодернізації до 2040 року, повної декарбонізації фонду будівель до 2050 року.

Для цього необхідно забезпечити виконання таких умов:

зниження щонайменше в 3 рази енергопотребі для опалення та забезпечення охолодження житлових і громадських будівель шляхом глибокої термомодернізації;

повна відмова від природного газу та вугілля для енергозабезпечення житлових і громадських будівель за рахунок заміщення місцевими відновлюваними джерелами енергії.

Завдяки цьому стає можливим у 2-3 рази зменшити витрати коштів на енергію населенням та суб'єктами господарювання, скоротити бюджетні видатки, забезпечити безпечні для здоров'я умови мікроклімату, підвищивши тепловий комфорт та якість повітря в житлових і громадських будівлях.

Здійснення масштабної глибокої термомодернізації дозволить суттєво оновити фонд будівель, покращивши їх технічний стан і зовнішній вигляд, продовжити термін експлуатації будівель на 40–50 років, забезпечити доступність і посилити стійкість будівель до енергетичних і кліматичних загроз.

Крім того, запровадження масштабної термомодернізації створює можливості для економічного зростання, створення нових робочих місць, збільшення доходів громадян та податкових надходжень до бюджету громади і держави через розвиток малого і середнього бізнесу у сфері будівництва та локального виробництва енергоефективного обладнання та енергозберігаючих будівельних матеріалів.

У підсумку виконання Стратегії забезпечить покращення якості життя людей та підвищить можливості для сталого розвитку громади.

Мету Стратегії планується досягти через досягнення семи Стратегічних цілей, що відповідають визначеним вище викликам.

Стратегічні цілі

Стратегічна ціль 1: Висока пріоритетність політики підвищення енергоефективності будівель

Першочерговою ціллю Стратегії є побудова цілісної впорядкованої системи стратегічного планування за принципом "Енергоефективність насамперед", застосування дієвих механізмів та інструментів для досягнення цілей з підвищення енергоефективності будівель.

В основі формування і реалізації політики на підвищення енергоефективності будівель повинно лежати врахування особливостей, узгодження основних цілей та шляхів їх реалізації.

Такий підхід забезпечуватиме взаємне узгодження цілей, пріоритетів, завдань, заходів і дій, а також забезпечуватиме їх взаємодію для успішної реалізації Стратегії задля досягнення спільної мети.

Необхідно вибудувати якісні та дієві механізми координації між зацікавленими суб'єктами (стейкхолдерами), моніторингу ефективності реалізації, забезпечення зворотного зв'язку, в тому числі для реагування на виклики, що виникають в ході реалізації Стратегії, з усуненням виявлених бар'єрів та вдосконаленням політик і заходів. Таким чином, забезпечується системна основа для досягнення цілей з підвищення енергоефективності будівель на принципах циклу безперервного сталого розвитку "Планування – Виконання – Моніторинг – Удосконалення".

Важливим фактором реалізації Стратегії є наявність достовірних статистичних даних щодо наявного фонду будівель, зокрема щодо їх експлуатаційних та енергетичних характеристик, оскільки неможливо оперувати тим, про що немає актуальної інформації.

Надзвичайно вагомим чинником для успішності Стратегії є високий рівень усвідомлення та поінформованості широких верств населення та осіб, які приймають рішення, щодо важливості та переваг від термомодернізації будівель, а також щодо фінансових, організаційних та технічних можливостей та інструментів для підвищення енергетичної ефективності будівель.

Пріоритетні напрями та завдання,
спрямовані на досягнення Стратегічної цілі 1

Напрямок	Завдання
1.1. Взаємоузгодження цілей	1.1.1. Встановити загальнонаціональну довгострокову ціль до 2050 р. та проміжні цілі (2030 р., 2040 р.) щодо термомодернізації будівель з урахуванням обраних стратегією сценаріїв. 1.1.2. Установити довгострокової цілі до 2050 р. та проміжних цілей (2030 р., 2040 р.) щодо термомодернізації будівель
1.2. Впровадження інструментів стратегічного планування	1.2.1. Запровадити єдину методологічну основу для довгострокового стратегічного планування термомодернізації будівель. 1.2.2. Запровадити довгострокове стратегічне планування термомодернізації будівель, що містить агреговану інформацію зі стратегічних документів виконавчих органів Рівненської міської ради
1.3. Ефективні механізми реалізації Стратегії та широке впровадження систем енергоменеджменту в	1.3.1. Розробити та реалізувати в 4 етапи програму запровадження енергоменеджменту щодо громадських і житлових будівель на всіх рівнях 1.3.2. Створення органу з питань енергоефективності та декарбонізації (з функціями координаційно-дорадчого органу з питань забезпечення реалізації Стратегії), до складу якого входять представники органів влади, міжнародних організацій, інститутів громадянського

Напрямок	Завдання
будівлях	<p>суспільства тощо.</p> <p>1.3.3. Забезпечення функціонування (автоматизованої передачі даних про споживання енергоносіїв, аналізу мікроклімату, та BIM-моделі) електронної системи моніторингу та звітування про виконання Стратегії</p>
1.4. Доступність статистичної та аналітичної інформації про фонд будівель	<p>1.4.1. Створити електронну Базу даних будівель, забезпечити її поетапне наповнення експлуатаційними характеристиками будівель та картографування даних.</p> <p>1.4.2. Забезпечити наповнення Базу даних будівель інформацією про енергетичні характеристики, їх постійне оновлення, функціонування інструменту аналізу (бенчмаркінгу) та прогнозування даних.</p> <p>1.4.3. Забезпечити наповнення Базу даних будівель інформацією щодо характеристик здійснених проєктів термомодернізації (енергоєфективних заходів) у будівлях.</p> <p>1.4.4. Забезпечити обмін інформацією Базу даних будівель з Обсерваторією фонду будівель Європейського союзу (EU Building Stock Observatory)</p>
1.5. Широка поінформованість щодо енергетичної ефективності будівель	<p>1.5.1. Забезпечити системне інформування громадськості щодо значення та переваг підвищення енергоєфективності будівель і формування культури ощадливого енергоспоживання.</p> <p>1.5.2. Забезпечити популяризацію системи сертифікації енергетичної ефективності будівель.</p> <p>1.5.3. Запровадити систему рейтингування будівель і громад за рівнем енергетичної ефективності разом із системою винагородження лідерів.</p> <p>1.5.4. Розвивати співпрацю з консультаційними центрами (one-stop-shops) щодо технічних, адміністративних, фінансових питань для підвищення енергоєфективності будівель</p>

Стратегічна ціль 2: Комплексні та інтегровані підходи до термомодернізації

Забезпечення швидкої та глибокої термомодернізації вимагає чіткості і прозорості техрегулювання, новітніх підходів до енергоєфективності, екологічності будівництва, усунення процедурних, технічних бар'єрів. Результатом є оптимізація проєктного циклу (до 9 місяців), зменшення витрат, покращення інвестиційного клімату. Інтеграція заходів з адаптації до змін клімату в технічне нормування дозволяє проєктувати стійкі до екстремальних умов будівлі, знизити ризики для здоров'я людей та майна.

Декарбонізація будівель має досягатись збалансовано, згідно з принципом "Енергоефективність насамперед", в першу чергу за рахунок мінімізації втрат теплової енергії (у т.ч. теплонадходжень у теплий сезон), витрат електричної енергії на системи охолодження в теплий сезон (розвитку яких в Україні досі приділялось недостатньо уваги під час здійснення державної політики), високої автоматизації. Зниження енергопотреб будівель дозволить забезпечити вклад у декарбонізацію до рівня 40–60 % (з урахуванням нормативів мікроклімату).

Взаємоузгодження термомодернізації будівель і мереж важливе для декарбонізації, яка на рівнях 80–95 % досягається використанням чистої енергії з місцевих відновлюваних джерел, скидного тепла, теплових насосів для зон із низькою щільністю теплового навантаження (садибна забудова) та підключенням до ефективного ЦТ для зон із високою щільністю (багатоквартирна).

Синергія термомодернізації будівель і місцевої інфраструктури у проектах, масштабованих до рівня кварталів (мікрорайонів), дозволяє досягти нульового або позитивного енергетичного балансу (системи ЦТ четвертого та п'ятого поколінь з низькими тепловтратами, використання відновлюваної енергії, скидного тепла), дешево декарбонізувати будівлі, забезпечити високу ефективність інфраструктури, гнучкість у заміщенні палива та акумулюванні енергії, а також створює більше природного та громадського простору в містах.

Вимоги до енергоефективності, автоматизації та інтеграції відновлюваної енергії повинні ґрунтуватися на економічній доцільності, що не виключає стимулювання, яке підвищує економічну привабливість проєктів.

Максимізація скорочення викидів парникових газів у секторі будівель у проєктах глибокої термомодернізації (комплексної чи часткової) досягається урахуванням життєвого циклу, принципів циркулярної економіки, застосування технологій сталого будівництва, повторного використання (що сприяє зменшенню обсягів будівельних відходів), що потребує формалізації та періодичного оновлення технічних регламентів (у т.ч. експлуатації будівель).

Пріоритетні напрями та завдання, спрямовані на виконання Стратегічної цілі 2

Напрямок	Завдання
2.1. Системні підходи до здійснення термомодернізації будівель	<p>2.1.1. Забезпечити розвиток системи популяризації та забезпечення термомодернізації будівель.</p> <p>2.1.2. Забезпечити розвиток системи популяризації щодо використання джерел відновлюваної енергії в будівлях.</p> <p>2.1.3. Здійснити аналіз споживання енергії в будівлях у холодний (опалення) та теплий (кондиціонування) періоди року.</p> <p>2.1.4. Забезпечити розробку системи вимог до енергетичної ефективності будівель, спрямованих на підвищення їх енергетичної ефективності з урахуванням витрат енергії на їх опалення та кондиціонування (охолодження).</p>

Напрямок	Завдання
	2.1.5. Забезпечити високу якість термомодернізації будівель та їх довговічність
2.2. Декарбонізація енергоспоживання будівель та адаптація до змін клімату	<p>2.2.1. Забезпечити поетапне радикальне скорочення використання природного газу та вугілля для енергозабезпечення будівель, що передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> – до 2025 року відмова від встановлення нових газових і вугільних котлів під час нового будівництва та реконструкції будівель; – до 2030 року відмова від використання газових та вугільних котлів. <p>2.2.2. Забезпечити виконання та періодичний перегляд плану збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії (NZEB) із поетапним впровадженням ZEB.</p> <p>2.2.3. Сприяти підвищенню рівня автоматизації енергоспоживання в будівлях із застосуванням інтелектуальних систем та технологій.</p> <p>2.2.4. Встановити показники та вимоги щодо рівня інтеграції джерел відновлюваної енергії і систем акумуляції енергії до інженерних систем будівель і створити механізм їх виконання та періодичного перегляду.</p> <p>2.2.5. Забезпечити функціонування або розширення механізмів стимулювання до використання джерел відновлюваної енергії, теплових насосів, фотовольтаїчних систем та їх комбінацій у системах автономного та індивідуального теплопостачання термомодернізованих будівель.</p> <p>2.2.6. Сприяти підвищенню стійкості будівель до наслідків зміни клімату із застосуванням пасивних та активних систем захисту від зовнішнього впливу на будівлю</p>
2.3. Взаємоузгодженість процесів термомодернізації будівель і оновлення міської енергетичної інфраструктури	<p>2.3.1. Забезпечити розроблення та перегляд схем теплопостачання ОТГ органами місцевого самоврядування, зокрема з урахуванням прогнозного зниження потреби в тепловій енергії внаслідок термомодернізації будівель.</p> <p>2.3.2. Впровадити механізми стимулювання термомодернізації груп житлових і громадських будівель разом із модернізацією теплових мереж у межах одного теплового району ("модернізація кварталами").</p> <p>2.3.3. Сприяти впровадженню заходів із забезпечення гідравлічної стійкості систем централізованого</p>

Напрямок	Завдання
	<p>теплопостачання в разі термомодернізації одиничних будівель у межах одного теплового району.</p> <p>2.3.4. Сприяти встановленню індивідуальних теплових пунктів у будівлях, що приєднані до системи централізованого теплопостачання.</p> <p>2.3.5. Забезпечити "розумну" інтеграцію інженерних систем будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії до систем централізованого теплопостачання та мереж електропостачання.</p> <p>2.3.6. Сприяти використанню технологічних рішень пасивного охолодження (ролети, системи використання так званих "зелених дахів" та "білих дахів") під час нового будівництва, термомодернізації, реконструкції та капітального ремонту</p>

Стратегічна ціль 3: Подолання енергетичної бідності, санітарно-епідеміологічна безпека в будівлях

Енергетична бідність – це форма бідності, пов’язана з неможливістю доступу до енергетичних послуг, необхідних для забезпечення гідного рівня життя та здоров’я людей. Енергетична бідність обумовлена такими факторами, як низька енергоефективність будівель, високі ціни на енергоресурси, що корелюють із рівнем доходів населення. В свою чергу на уразливість споживачів впливають такі характеристики, як вік, кількість утриманців, здоров’я, здатність взаємодіяти з енергетичним ринком, зайнятість, доступність мережі Інтернет.

План дій з енергоефективності та Стратегія подолання бідності не містять положень щодо аналізу стану енергетичної бідності, встановлення цілей, моніторингу заходів. Натомість соціальна спрямованість політики ОТГ має передбачати захист вразливих споживачів, що потребує визначення поняття, критеріїв енергетичної бідності, інституційних засад.

Термомодернізація будівель відіграє визначну роль у подоланні та запобіганні поширенню енергетичної бідності в довгостроковій перспективі. Підвищення енергетичної ефективності дозволяє покращити доступність енергії для вразливих домогосподарств, включаючи найбідніших мешканців будівель.

Водночас компенсація вартості енергії з державного та місцевих бюджетів знижує мотивацію здійснювати термомодернізацію власного житла його власниками (співвласниками). В цьому контексті ключовим завданням є аналіз системи субсидування в розрізі житлового будівельного фонду ОТГ з метою визначення переліку будівель із найгіршими показниками питомого енергоспоживання та з великою кількістю вразливих споживачів.

Доступність енергії передбачає її безпечність. Забезпечення високих санітарно-гігієнічних умов у будівлях знижує ризики для здоров'я та життя людей, а впровадження енергоефективних систем вентиляції та зволоження повітря, зокрема, запобігає поширенню респіраторних захворювань (у т. ч. COVID-19). Необхідні убезпечення людей від впливу шкідливих речовин (азбест, радон тощо), які містяться в будівельних матеріалах, для зниження ризиків онкологічних захворювань, і забезпечення високої якості повітря, теплового комфорту та рівня освітлення в будівлях.

Пріоритетні напрями та завдання, спрямовані на досягнення Стратегічної цілі 3

Напрямок	Завдання
3.1. Довгострокове планування подолання енергетичної бідності	<p>3.1.1. Визначити загальні засади політики щодо подолання енергетичної бідності та виконавчі органи Рівненської міської ради, відповідальні за її впровадження, з урахуванням здійснених досліджень.</p> <p>3.1.2. Визначити категорії осіб, які перебувають за межею енергетичної бідності, зокрема з урахуванням осіб, що отримують житлові субсидії або пільги на оплату житлово-комунальних послуг.</p> <p>3.1.3. Встановити відповідний моніторинг кількості осіб, що перебувають за межею енергетичної бідності.</p> <p>3.1.4. Встановити середньострокові та довгострокові цілі зі зменшення кількості осіб, що перебувають за межею енергетичної бідності, зокрема зменшення потреб у зверненні за компенсацією на оплату житлово-комунальних послуг.</p> <p>3.1.5. Затвердити в межах Стратегії завдання та передбачити планом заходів на виконання Стратегії заходи з подолання енергетичної бідності шляхом підвищення енергетичної ефективності житла, розробити та затвердити синхронізовані заходи та включити їх до плану з енергоефективності та/або плану з енергетики та клімату.</p> <p>3.1.6. Затвердити порядок моніторингу цілей та заходів на подолання енергетичної бідності і забезпечення обміну інформацією з Обсерваторією енергетичної бідності Європейського союзу (EU Energy Poverty Observatory)</p>
3.2. Технічна доступність задоволення потреб споживання енергії	<p>3.2.1. Впровадити схему теплопостачання ОТГ.</p> <p>3.2.2. Впровадити програму підтримки автономної генерації енергії з відновлюваних джерел у віддалених споживачів.</p> <p>3.2.3. Забезпечити пільгове кредитування підключення, розстрочення оплати за підключення за принципом "on-bill payment" (із включенням її в регулярні платежі за житлово-комунальні послуги)</p>

Напрямок	Завдання
<p>3.3. Покращення санітарно-епідеміологічної безпеки в будівлях, запобігання поширенню респіраторних захворювань (зокрема COVID-19)</p>	<p>3.3.1. Встановити показники та вимоги щодо забезпечення високої якості внутрішнього повітря в громадських та житлових будівлях і створити механізм їх виконання та періодичність перегляду.</p> <p>3.3.2. Врегулювати визначення та застосування базового річного рівня енергоефективності та споживання паливно-енергетичних ресурсів у громадських будівлях для забезпечення високої якості внутрішнього повітря та дотримання нормативного рівня повітрообміну.</p> <p>3.3.3. Запровадити механізми стимулювання до встановлення в громадських і житлових будівлях систем енергоефективної механічної вентиляції з рекуператорами тепла витяжного повітря, які функціонують автоматично залежно від рівня якості внутрішнього повітря.</p> <p>3.3.4. Забезпечити інформування населення, виконавчих органів Рівненської міської ради, енергоаудиторів, інженерів-проектувальників, виконавців будівельних робіт щодо небезпечності азбестовмісних матеріалів, правил поводження з ними і застосування загальних та індивідуальних заходів безпеки</p>

Стратегічна ціль 4: Сприятливе ринкове середовище для масштабної термомодернізації будівель

З метою формування сприятливих умов для прискорення темпів та надання масштабності термомодернізації будівель, покращення її економічної самоокупності мають розвиватися прозорі ринкові відносини в суміжних сферах економіки.

Це стосується, зокрема, таких питань, як ринкові механізми управління житловим фондом, виважена тарифна політика, прозорі взаємовідносини між постачальниками і споживачами енергії, розвинена конкуренція на ринку енергоефективної та енергозберігаючої продукції тощо.

Економічна доцільність та фінансова привабливість проєктів термомодернізації будівель залежить від двох головних чинників: вартості капітальних витрат на здійснення відповідних будівельних і монтажних робіт та економічної обґрунтованості тарифів на енергетичні ресурси.

Тарифна політика має бути, перш за все, виваженою та не створювати економічні викривлення як для споживачів, так і для постачальників енергії. Встановлення економічно обґрунтованих тарифів на енергію, які покривають всі понесені фінансові витрати на її виробництво, транспортування та постачання, дозволяє поліпшувати фізичний стан енергетичної інфраструктури та покращити економічну окупність енергоефективних заходів у будівлях. Це створює ґрунтовні передумови для забезпечення енергетичної безпеки для

громадян та територіальної громади. Очевидними є необхідність і важливість ролі органу місцевого самоврядування, який здійснює професійну діяльність із регулювання тарифів на комунальні послуги з дотриманням рівноваги між економічними та соціальними цілями тарифоутворення.

З іншої сторони, з метою протидії енергетичній бідності мають бути задіяні механізми пом'якшення фінансового навантаження на певні категорії населення під час переходу до економічно виправданих тарифів на енергетичні ресурси. Однак система субсидування споживання енергії (житлові субсидії громадянам на оплату житлово-комунальних послуг та придбання палива) з державного бюджету знижує мотивацію власників (співвласників) здійснювати термомодернізацію своїх будівель. Навіть монетизація субсидій не призвела до очікуваного результату – значного збільшення приросту заявок на державні програми підтримки термомодернізації не відбулося.

Саме тому для захисту вразливих споживачів від енергетичної бідності наявна система житлових субсидій буде поступово трансформована на державному рівні в системну підтримку інвестицій (публічного співфінансування) в термомодернізацію житлових будівель. Такий підхід сприятиме розв'язанню питання фінансової спроможності громадян сплачувати економічно обґрунтовані тарифи та енергію на довготривалу перспективу.

Позитивні зрушення в житловій сфері в цілому та суттєве підвищення енергетичної ефективності житлових будівель зокрема є важкодосяжним без створення дієвих механізмів утримання житлового фонду та побудови конкурентного середовища на цьому ринку. Тому використання правового регулювання щодо простих та ефективних механізмів управління спільним майном багатоквартирних будинків, сприяння розвитку інститутів об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) та управителів, визначення 100 % співвласників багатоквартирних будинків з формою управління спільним / сумісним майном є ключовим рушієм для прийняття рішень співвласниками стосовно здійснення глибокої термомодернізації своїх житлових будинків.

Завершення впровадження 100 % обліку споживання енергії, особливо в побутових споживачів, є невід'ємним елементом формування самомотивації до заощадження енергоресурсів та впровадження ринкових механізмів фінансування термомодернізації будівель. Водночас важливим аспектом є розвиток інтелектуальних систем обліку та забезпечення можливості регулювати використання енергії споживачами з урахуванням власних потреб, що сприятиме узгодженню попиту і постачання енергії.

Високі капітальні витрати на впровадження енергоефективних заходів погіршують економічну привабливість проєктів термомодернізації будівель як для населення, так і для інших видів власників. Для зниження вартості термомодернізації необхідно створювати умови для залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій у створення та розвиток сучасних ресурсоефективних потужностей з виробництва енергоефективного обладнання та енергозберігаючої будівельної продукції. Формування передумов для зростання

суміжних сфер економіки та розвитку добросовісної конкуренції на ринку обладнання і будівельної продукції створить можливості для зниження строків окупності проєктів термомодернізації помірним зниженням вартості матеріальних ресурсів.

Пріоритетні напрями та завдання, спрямовані на досягнення Стратегічної цілі 4

Напрямок	Завдання
<p>4.1. Збалансована тарифна політика з урахуванням її впливу на економічну доцільність термомодернізації будівель</p>	<p>4.1.1. Забезпечення поступового переходу до економічно обґрунтованих тарифів у сфері теплопостачання для потреб споживачів. 4.1.2. Запобігання існуванню перехресного субсидіювання через унеможливлення підвищення тарифів для інших споживачів над тарифами для населення. 4.1.3 Розробка власної розрахунково-електронної муніципальної бази тарифоутворювальних показників у галузі житлово-комунального господарства. 4.1.4 Контроль тарифоутворювальних показників у розрізі надавачів послуг</p>
<p>4.2. Повноцінний облік та регулювання споживання теплової енергії в будівлях</p>	<p>4.2.1. Забезпечити 100 % комерційний (приладовий) облік комунальних послуг з постачання теплової енергії. 4.2.2. Забезпечити 100 % розподільний облік комунальних послуг з постачання теплової енергії. 4.2.3. Запровадити механізми стимулювання до встановлення в житлових багатоквартирних будинках приладів-розподільвачів теплової енергії та автоматичних регуляторів температури повітря в приміщенні. 4.2.4. Сприяти переходу до інтелектуальних систем обліку енергії шляхом переоснащенням вузлів обліку</p>
<p>4.3. Вдосконалені умови функціонування ринку управління житловими будівлями для здійснення термомодернізації</p>	<p>4.3.1. Розширити доступ співвласників багатоквартирного будинку до участі в ухваленні рішень щодо управління спільним майном (зокрема стосовно капітальних вкладень) шляхом впровадження цифрових інструментів та рішень для проведення онлайн-зборів та електронного голосування. 4.3.2. Забезпечити створення формалізованого суб'єкта ухвалення рішення в кожному багатоквартирному будинку (ОСББ); визначення всіма (100 %) співвласниками форми управління багатоквартирним будинком (ОСББ, управителі). 4.3.3. Створити для управителів умови для здійснення енергетичного менеджменту та інвестиційної діяльності</p>

Напрямок	Завдання
	<p>із застосуванням механізму енергосервісних договорів у багатоквартирних будинках.</p> <p>4.3.4. Забезпечити наявність тимчасового маневреного житлового фонду як передумови для запуску проєктів з квартальної реконструкції.</p> <p>4.3.5. Забезпечити умови для здійснення технічної інвентаризації багатоквартирних будинків.</p> <p>4.3.6. Врегулювати питання розбіжності інтересів орендодавців та орендарів приміщень при підвищенні енергоефективності будівлі</p>
<p>4.4. Розвиток ресурсоефективного виробництва енергоефективного обладнання та енергозберігаючої будівельної продукції для заходів з модернізації будівель</p>	<p>4.4.1. Розробка електронно-розрахункової бази по систематизації даних у сфері поводження з побутовими відходами, що дозволить забезпечити оптимізацію логістичних, тарифоутворювальних процесів, з метою подальшої переробки побутових відходів на енергозберігаючу будівельну продукцію.</p> <p>4.4.2. Створити та запровадити механізми підтримки для розвитку ресурсоефективного виробництва енергоефективного обладнання та енергозберігаючої будівельної продукції з використанням місцевих ресурсів.</p> <p>4.4.3. Забезпечити систематичне інформування компаній-виробників енергоефективного обладнання та енергозберігаючої будівельної продукції щодо переваг розміщення виробництва в Рівненській міській територіальній громаді.</p> <p>4.4.4. Забезпечити супровід та підтримку інвесторів у створенні / розвитку виробництва енергоефективного обладнання та енергозберігаючої будівельної продукції в ОТГ</p>

Стратегічна ціль 5: Швидкі темпи глибокої термомодернізації бюджетних будівель

Впровадження якісних проєктів глибокої термомодернізації бюджетних будівель є важливим чинником для заохочення трансформації ринку термомодернізації та фактором, що надасть імпульс для поведінкових змін у громадян. Сектор бюджетних будівель має стати зразком для наслідування щодо зниження енергоспоживання в енергоефективний спосіб.

Для масованого запуску проєктів глибокої термомодернізації бюджетних будівель та забезпечення високих темпів їх впровадження необхідне створення сприятливого середовища та аналізу бар'єрів стосовно підвищення енергоефективності.

Одним із важливих аспектів є перманентне вдосконалення законодавства для подолання бюджетних обмежень щодо залучення зовнішнього (позабюджетного) фінансування для проєктів термомодернізації будівель, забезпечення енергопостачання яких здійснюється за рахунок коштів з місцевого та/або державного бюджету. Водночас мають бути врегульовані організаційні питання щодо погодження рішень для залучення зовнішніх запозичень. Все це дасть змогу скоротити терміни затримки погодження кредитних угод та розширити портфель міжнародних проєктів розвитку, водночас збільшивши вибірку зарезервованих за Україною кредитних коштів.

Крім того, варто переглянути та вдосконалити принципи лімітування бюджетних видатків на енергоносії для того, щоб стимулювати до впровадження енергоефективних заходів для скорочення обсягу використання енергетичних ресурсів разом із забезпеченням оптимальних параметрів мікроклімату в будівлях бюджетних установ відповідно до нормативних вимог.

Також важливо забезпечити розвиток та посилення інституційної спроможності службовців в ОТГ щодо технічних та організаційних аспектів з розроблення кредитоспроможних проєктів термомодернізації будівель для залучення позабюджетних фінансових ресурсів, особливо за участі МФО, та супроводження їх реалізації. Це передбачає постійне підвищення компетенції службовців в ОТГ, зокрема енергоменеджерів, забезпечення високої ефективності роботи місцевого самоврядування та груп впровадження проєктів із використанням дієвих управлінських інструментів для взаємодії з міжнародними та місцевими стейкхолдерами (зацікавленими суб'єктами). Рішення щодо організації та впровадження проєктів повинні прийматися в максимально стислі строки.

Суттєве скорочення строків проєктного процесу шляхом усунення організаційних, регуляторних та технічних бар'єрів має стати пріоритетним завданням для досягнення стратегічних цілей у сфері енергоефективності та покращення інвестиційного клімату.

Водночас використання ефективних підходів, таких як оцінка життєвого циклу, у здійсненні публічних закупівель енергоспоживчих продуктів (товарів) та рішень з високим рівнем енергоефективності дозволяє як знижувати витрати з бюджету на тривалий проміжок часу, так і в підсумку сприятиме розвитку економіки через розвиток ринку термомодернізації. Енергоефективні публічні закупівлі відіграють важливу роль у підвищенні енергоефективності будівель, стимулюючи критичну масу попиту на більш енергоощадні товари та послуги, яким інакше важко конкурувати на ринку, та є стимулом для поширення інновацій.

У підсумку, зменшення енергоспоживання шляхом підвищення енергоефективності в секторі бюджетних будівель дозволить вивільнити бюджетні ресурси для інших напрямків інфраструктурного розвитку громад.

Пріоритетні напрями та завдання, спрямовані на досягнення Стратегічної цілі 5

Напрямок	Завдання
5.1. Забезпечення показової ролі органами державної влади щодо термомодернізації будівель	5.1.1. Створити організаційне підґрунтя для термомодернізації бюджетних будівель. 5.1.2. Забезпечити організаційне підґрунтя для термомодернізації бюджетних будівель
5.2. Подолання бар'єрів для масштабної термомодернізації бюджетних будівель	5.2.1. Змінити підходи до визначення можливості здійснення запозичень у МФО. 5.2.2. Вдосконалити принцип формування лімітів споживання енергоносіїв у натуральних показниках: перехід до застосування базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів, який ґрунтується на дотриманні нормативних санітарно-гігієнічних умов у приміщеннях громадських будівель
5.3. Усунення технічних та організаційних бар'єрів для масштабної термомодернізації бюджетних будівель	5.3.1. Розвивати інституційну спроможність енергоменеджерів та груп впровадження проєктів в ОТГ стосовно підготовки та реалізації проєктів термомодернізації будівель. 5.3.2. Залучити сертифікованих інженерів-консультантів в якості проєктних менеджерів на всіх етапах термомодернізації будівель за умови отримання державної і місцевої підтримки
5.4. Запровадження вимог до енергоефективності енергоспоживчих продуктів (товарів) та послуг при здійсненні публічних закупівель	5.4.1. Запровадити оцінку вартості життєвого циклу для придбання енергозберігаючої будівельної продукції, енергоспоживчих продуктів (товарів) та послуг із застосуванням критеріїв енергоефективності під час проведення публічних закупівель

Стратегічна ціль 6: Стале та цілеспрямоване фінансування термомодернізації

Термомодернізація будівель є одним із напрямів діяльності в Україні, в ході якої стикаються з величезним інвестиційним розривом, і повністю покрити такий обсяг фінансової потреби з державного та місцевих бюджетів не видається можливим.

Тому мобілізація приватних інвестицій у термомодернізацію будівель є одним із ключових пріоритетів для держави на довготривалу перспективу. Тому необхідні формування сприятливої нормативно-правової бази та системне

застосування державних економічних інструментів стимулювання, що ґрунтуються на принципах "європейської таксономії", для розвитку та масштабування сталого позабюджетного фінансування (на кшталт державних часткових гарантій, енергосервісу, "зелених" облігацій та інших інноваційних механізмів фінансування).

Проте досвід європейських країн також показує, що фінансова підтримка з бюджетів усіх рівнів є дієвим стимулом для залучення як коштів власників / співвласників у підвищення енергоефективності власних будівель, так і коштів приватних інвесторів, які оцінюють для себе бізнес можливості на ринку термомодернізації.

Необхідно забезпечити те, щоб на постійній основі у бюджети кожного року закладалися достатні кошти для стабільного функціонування стимулюючих інструментів для проєктів термомодернізації будівель на рівні місцевих програм.

Державні і місцеві механізми фінансової підтримки мають діяти на принципах комплементарності, бути спрямованими на забезпечення високої енергоефективності та моніторитися на основі надійної і детальної системи показників у зв'язці з енергетичними сертифікатами та стандартами будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії. Бюджетні кошти необхідно ефективніше спрямовувати на стимулювання кінцевих користувачів, забезпечуючи рівень підтримки прямо пропорційно до очікуваного рівня енергоефективності, водночас полегшуючи їх поєднання з ринковими механізмами фінансування.

В секторі громадських будівель, які перебувають у державній та комунальній власності, серед вузьких місць виділяються, з одного боку, недостатність вільних бюджетних ресурсів на термомодернізацію будівель, а з іншого – недостатня фахова спроможність і процедурні затримки / обмеження щодо залучення позабюджетного фінансування, зокрема коштів МФО.

Запозичення від МФО відіграють вагомую роль у підвищенні енергоефективності будівель, оскільки разом із коштами, які надаються на тривалий період під низькі відсоткові ставки і на пільгових умовах, бенефіціари отримують також цільову технічну підтримку високої якості для організації та впровадження проєктів у ефективний спосіб.

Ґрунтуючись на аналізі поточного стану та потенційних можливостей, необхідно сприяти спрощенню процедур і скороченню до оптимального рівня термінів проєктного циклу під час залученні міжнародного фінансування для впровадження проєктів розвитку, забезпечувати зниження адміністративного навантаження та пом'якшення потенційних ризиків для їх реалізації та допомагати нарощувати фаховий потенціал фахівців, які є в ОТГ.

Сектор громадських будівель приватної власності (офісні, торговельні, розважальні центри, готелі тощо) характеризується несистемністю фінансових стимулів для комплексного впровадження енергоефективних заходів. Очевидно, що для власників комерційної нерухомості встановлені досить високі тарифи на енергію, що створює певну мотивацію до підвищення

ефективності використання енергетичних ресурсів. Варто також запровадити і розвивати додаткові механізми заохочення до термомодернізації комерційних громадських будівель, на кшталт надання пільгового кредитування на здійснення енергоефективних заходів, встановлення диференційованих ставок податку на нерухомість залежно від рівня енергоефективності будівлі або наявності сертифікованої системи енергоменеджменту для будівлі чи груп будівель, які споживають велику кількість енергії тощо.

Пріоритетні напрями та завдання, спрямовані на досягнення Стратегічної цілі 6

Напрямок	Завдання
<p>6.1. Розвиток фінансових інструментів підтримки проєктів термомодернізації в житловому секторі</p>	<p>6.1.1. Забезпечити сталість бюджетного фінансування цільових програм.</p> <p>6.1.2. Удосконалити механізми функціонування фінансових інструментів підтримки проєктів термомодернізації житлових будинків.</p> <p>6.1.3. Застосовувати механізми здешевлення вартості банківських кредитів на фінансування проєктів термомодернізації житлових будинків.</p> <p>6.1.4. Застосовувати механізми прогресивного стимулювання до глибокої термомодернізації (в тому числі до поступової глибокої термомодернізації) та проєктів "модернізації кварталів".</p> <p>6.1.5. Запровадити механізми співфінансування з місцевого бюджету проєктів термомодернізації групи житлових і громадських будівель одночасно із модернізацією теплових мереж у межах одного теплового району ("модернізація кварталів") у разі надання державної підтримки.</p> <p>6.1.6. Врегулювати питання обов'язкового накопичення та цільового використання коштів ремонтного фонду для здійснення капітальних ремонтів, у тому числі для термомодернізації будівлі.</p> <p>6.1.7. Врегулювати питання цільового використання податку на нерухомість для співфінансування капітальних ремонтів, у тому числі термомодернізації будівлі</p>
<p>6.2. Сприяння залученню "довгого" та "дешевого" міжнародного фінансування в секторі</p>	<p>6.2.1. Здійснити ґрунтовний аналіз стану залучення зовнішніх запозичень від МФО та наявних регуляторних, бюджетних, технічних та інституційних обмежень.</p> <p>6.2.2. Здійснити ґрунтовний аналіз причин затримки на етапі реєстрації та погодження державними органами міжнародних кредитних угод.</p>

Напрямок	Завдання
громадських будівель	6.2.3. Забезпечити можливість створення консорціумів для залучення місцевого зовнішнього запозичення від МФО на більш вигідних умовах за рахунок об'єднання проєктів термомодернізації громадських будівель. 6.2.4. Запустити муніципальну онлайн-платформу енергоефективних проєктів, зокрема надання технічної підтримки під час оцінки та реалізації проєктів для зниження адміністративного навантаження, пришвидшення та покращення якості реалізації
6.3. Розвиток ринкових механізмів фінансування та мобілізація приватних інвестицій у термомодернізацію	6.3.1. Удосконалити та розвивати правове регулювання здійснення енергосервісу для термомодернізації громадських і житлових будівель. 6.3.2. Створити сприятливі умови іпотеки для інвестицій в енергоефективність (залежно від класу енергетичної ефективності будівлі / класу маркування)
6.4. Стимулювання до підвищення енергоефективності в секторі комерційних будівель	6.4.1. Запровадити програму пільгового кредитування проєктів щодо термомодернізації громадських будівель приватної власності. 6.4.2. Встановити диференційовані ставки податку на нерухоме майно для громадських будівель приватної власності залежно від класу енергоефективності будівлі або рівня сертифікації за наявності сертифікованої системи енергоменеджменту

Стратегічна ціль 7: Розвиток людського потенціалу, цифровізації та інновацій у сфері термомодернізації будівель

Для того щоб забезпечити достатні масштаби та глибину термомодернізації будівель, у межах ОТГ необхідно забезпечити розвиток сучасної і потужної сфери будівництва, заснованої на висококваліфікованих людських ресурсах, цифровізації та інноваціях.

Тепер, як і раніше, відчувається значний дефіцит професіоналів та кваліфікованих робітників для проведення якісної термомодернізації будівель, зокрема, через зруйновану систему підготовки, непривабливість професій та низький рівень її оплати. Водночас потенціал збереження та створення робочих місць у цьому секторі був і залишається великим: підвищення енергоефективності будівель є одним із найбільших генераторів робочих місць на одиницю вкладених інвестицій. Тож із широкомасштабним поширенням проєктів утеплення будівель, модернізації їх технічних систем та обладнання відразу виникає величезний попит на працевлаштування. Це стосується енергоаудиторів, архітекторів, інженерів-проектувальників, будівельників та

монтажників, інженерів-консультантів, спеціалістів із обслуговування та інших фахівців, долучених до підвищення енергетичної ефективності будівель.

З іншої сторони, проєктування, будівництво, монтаж та експлуатація сучасних енергоефективних рішень часто вимагають високого рівня технічних знань. Перехід до кліматично нейтрального сектору будівель є можливим у тому випадку, якщо фахівці матимуть знання і навички щодо застосування "зелених" та "циркуляційних" рішень у будівництві, якщо з'являться нові профілі стосовно будівельного інформаційного моделювання, глибокої термомодернізації будівель, монтажу та обслуговування передових технічних систем тощо.

Щоб покращити якість та доступність термомодернізації будівель для кінцевих споживачів, муніципальна політика повинна бути спрямована на створення та забезпечення системних можливостей для навчання молоді, підвищення кваліфікації будівельників і перекваліфікації робітників із суміжних сфер, що дозволяло б людям підлаштуватися до нових потреб на ринку праці, де вони найбільше потрібні.

Ключовим моментом цієї політики є оновлення підходів до професійно-технічного навчання, приділяючи особливу увагу аспектам забезпечення високого рівня енергоефективності, циркуляційності та екологічній сталості будівельних матеріалів, застосуванню сучасних технологій будівництва, а також інтеграції відновлюваних джерел енергії та цифрових рішень в інженерні системи термомодернізованих будівель. Тому визначальним є інтегровані схеми підготовки та кваліфікації фахівців, які поєднують в собі галузеві знання з будівництва та енергетики.

Такі підходи важливо впроваджувати, зокрема, шляхом залучення гравців на ринку (будівельних та інжинірингових компаній, виробників і постачальників сучасних технічних систем), зацікавлених у підвищенні кваліфікації чи перепідготовці наявних кадрів, залученні та нарощуванні потенціалу молоді з наголосом на подальше працевлаштування у сфері енергоефективності.

Особливо необхідно надавати конкретну підтримку суб'єктам мікро-, малого та середнього підприємництва в секторі будівництва щодо підготовки та стажування працівників (в тому числі онлайн навчання основам підприємницької діяльності), оскільки, спираючись на досвід європейських країн, саме вони забезпечують виконання понад 90 % договорів підряду під час термомодернізації будівель.

Також критичним є розвиток навичок та покращення доступу до інформації для посадових осіб в органах місцевого самоврядування, управителів, членів правління ОСББ та інших. Саме від рівня їхньої поінформованості прямо залежить прийняття позитивних управлінських рішень стосовно здійснення термомодернізації будівель.

Цифровізація процесів у секторі будівель розглядається як вагомий чинник у підвищенні енергоефективності. Досвід економічно розвинутих країн підкреслює роль цифровізації та аналізу даних у прискоренні планування,

реалізації, контролю та моніторингу результатів термомодернізації будівель. Впровадження технологій будівельного інформаційного моделювання (BIM-технологій) дозволить зменшити витрати та оптимізувати використання ресурсів як на етапі будівництва, так і протягом всього строку експлуатації будівель. Актуальною є цифровізація в будівельному секторі через долучення до Horizon Europe та створення центрів цифрових інновацій у будівництві. Цифрові інструменти допомагають здійснювати моніторинг ходу виконання робіт, ефективності використання матеріалів і підвищувати продуктивність. Наприклад, цифрова модель будівлі надає інформацію про функціонування будівлі в режимі реального часу та дозволяє передбачити потенційні збої в інженерних системах будівлі. Поширення "розумних" будівель створює великі обсяги даних щодо всього життєвого циклу будівництва, використання та реконструкції будівель, щоб мати можливість їх краще експлуатувати.

Пріоритетні напрями та завдання, спрямовані на досягнення Стратегічної цілі 7

Напрямок	Завдання
7.1. Якісна професійна освіта та висока компетентність у сфері енергетичної ефективності будівель	<p>7.1.1. Покращити якість професійно-технічної освіти і підвищити кваліфікацію будівельників та монтажників енергоефективного обладнання.</p> <p>7.1.2. Підвищити кваліфікацію інженерів-проектувальників у сфері енергетичної ефективності будівель.</p> <p>7.1.3. Підвищити компетенцію інженерів-консультантів щодо підготовки та реалізації проектів термомодернізації будівель.</p> <p>7.1.4. Підвищити рівень підготовки осіб, що приймають рішення щодо здійснення термомодернізації (посадові особи ОМС, управителі, члени правління ОСББ).</p> <p>7.1.5. Сприяти залученню закладів професійної (професійно-технічної) освіти до європейських ініціатив з підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації фахівців у сфері будівництва</p>
7.2. Високий ступінь цифрової трансформації у сфері енергетичної ефективності будівель	7.2.1. Сприяти розвитку і впровадженню технологій будівельного інформаційного моделювання (BIM-технологій) для проектів термомодернізації будівель
7.3. Підтримка інноваційних розробок у сфері енергетичної ефективності будівель	7.3.1. Сприяти створенню та підтримці центрів енергоефективних інновацій на базі закладів освіти у зв'язці з дослідними підрозділами компаній-виробників енергоефективного обладнання і енергозберігаючої будівельної продукції.

Напрямок	Завдання
	<p>7.3.2. Сприяти залученню молодих науковців і студентів до європейських дослідницьких та інноваційних просторів, зокрема, "Horizon Europe", "European Bauhaus" тощо.</p> <p>7.3.3. Активізувати міжнародну співпрацю з метою залучення інвестицій у підвищення енергоефективності будівель і технологій "зеленого" будівництва</p>

Показники досягнення стратегічної мети

Стратегія визначає основні та проміжні показники досягнення стратегічної мети, базуючись на реалізації Амбітного сценарію (та варіанту NZEB на першому етапі Стратегії), оскільки виключно він дозволяє досягнути декарбонізації фонду будівель до 2050 року.

Основні показники досягнення Стратегічної мети у 2050 році такі:

частка житлових і громадських будівель, що відповідає мінімальним вимогам до енергоефективності, – не менше 100 %;

частка житлових та громадських будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії – не менше 4 %;

обсяг скорочення викидів парникових газів у секторі будівель становить 69,5 % від рівня, який був у 1990 році.

Проміжні показники досягнення Стратегічної мети в 2030 році:

частка житлових і громадських будівель, що відповідає мінімальним вимогам до енергоефективності, – не менше 36 %;

частка житлових та громадських будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії – не менше 15 %;

обсяг скорочення викидів парникових газів у секторі будівель становить 21,5 % від рівня, який був у 1990 році.

Проміжні показники досягнення Стратегічної мети в 2040 році:

частка житлових і громадських будівель, що відповідає мінімальним вимогам до енергоефективності, – не менше 70 %;

частка житлових та громадських будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії – не менше 25 %;

обсяг скорочення викидів парникових газів у секторі будівель становить 50 % від рівня, який був у 1990 році.

Показники досягнення стратегічної мети (як цільові значення) можуть підлягати коригуванню з урахуванням змін статистики та стану фонду будівель як базових значень.

Розділ V. Реалізація Стратегії

Етапи виконання Стратегії

Довгострокова стратегія термомодернізації будівель на період до 2050 року здійснюватиметься такими етапами:

перший етап "Повоєнне відновлення та розгортання масштабної термомодернізації" (2022–2030 роки);

другий етап "Здобуття енергетичної незалежності" (2031–2040 роки);

третій етап "Декарбонізація національного фонду будівель" (2041–2050 роки).

Кожен етап реалізовуватиметься в три періоди, на кожен з яких затверджуватимуться відповідний операційний (середньостроковий) план реалізації стратегії на трирічний період.

Перший етап "Повоєнне відновлення та розгортання масштабної термомодернізації" (2022–2030 роки)

Виконання першого етапу Стратегії в період 2022–2030 років передбачає проектування та впровадження організаційних, інституційних та фінансових механізмів, покликаних створити сприятливі умови для запуску та нарощування темпів масштабної термомодернізації будівель.

Цей етап спрямований на:

запровадження обов'язковості принципу "Енергоефективність насамперед" під час планування та реалізації муніципальних політик;

усунення переважної більшості технічних, організаційних, фінансових бар'єрів на шляху до масштабної термомодернізації будівель;

максимально можливе скорочення споживання природного газу в будівлях, у т. ч. з переходом на інші джерела енергії, в першу чергу відновлювані;

впровадження дієвого механізму подолання енергетичної бідності;

спрямування всіх зусиль на досягнення цілей з енергоефективності у секторі будівель з урахуванням цілей ЄС (скорочення кінцевого споживання енергії на 36% та первинної енергії на 39%), їх узгодження в муніципальних планах;

впровадження 100 % комерційного обліку споживання енергоресурсів, впровадження 100 % розподільного обліку споживання теплової енергії;

запровадження показової ролі щодо підвищення енергоефективності громадських (бюджетних) будівель, у тому числі має бути забезпечено, що всі громадські будівлі мають розроблені паспорти та плани термомодернізації будівель, а їх реалізація включена у стратегічні документи, документи бюджетного планування відповідних установ;

повне запровадження систем енергетичного менеджменту в органах місцевого самоврядування;

повна цифровізація процесів моніторингу та управління енергоспоживанням у будівлях;

формування та повноцінне функціонування Баз даних будівель;

впровадження порядку функціонування схеми зобов'язань з енергоефективності та механізмів досягнення визначеного показника щорічного скорочення споживання енергії, зокрема шляхом забезпечення відповідної економії енергії на рівні кінцевих споживачів енергії;

запуск програм підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації фахівців у сфері підвищення енергоефективності будівель;

забезпечення покриття значної частки попиту на енергоефективне обладнання та енергозберігаючу продукцію для масштабної термомодернізації будівель за рахунок розвитку місцевого виробництва;

реалізацію пілотних проєктів будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії (NZEB).

Заходи першого трирічного періоду реалізації Стратегії на першому етапі наведені в Плані заходів виконання завдань першого періоду "Перший середньостроковий план термомодернізації будівель до 2024 року" першого етапу Довгострокової стратегії термомодернізації будівель на період до 2050 року "Повоєнне відновлення та розгортання масштабної термомодернізації" на період 2021–2030 роки".

Другий етап "Здобуття енергетичної незалежності" (2031–2040 роки)

Виконання другого етапу Стратегії в період 2031–2040 років передбачає створення умов для суттєвого збільшення глибини термомодернізації будівель із використанням впроваджених на першому етапі організаційних та фінансових механізмів.

Цей етап спрямований на:

здійснення комплексних проєктів з глибокої термомодернізації будівель, у тому числі кварталами (мікрорайонами), який поєднує модернізацію відповідних систем теплопостачання;

забезпечення всіх необхідних технічних, ринкових механізмів та економічної доцільності для обов'язкового застосування вимог NZEB під час термомодернізації будівель;

встановлення вимог для будівель з нульовим рівнем викидів парникових газів (ZEB), реалізацію пілотних проєктів;

посилене стимулювання переходу на відновлювані джерела енергії, забезпечення споживання не менше ніж 50 % енергії з відновлюваних джерел у термомодернізованих будівлях;

забезпечення технічних, ринкових механізмів та економічної доцільності застосування ринкового формування цін / тарифів на енергоресурси;

врахування повного життєвого циклу під час здійснення розрахунку економічної доцільності термомодернізації будівель, енергетичної сертифікації;

декарбонізацію значної частини громадських та житлових будівель із затвердженням планів щодо декарбонізації фонду будівель;

врахування цілей з енергоефективності та результатів енергетичного планування під час здійснення бюджетного планування.

Третій етап "Декарбонізація національного фонду будівель" (2041–2050 роки)

Виконання третього етапу Стратегії в період 2041–2050 років передбачає повне досягнення мети та семи цілей, встановлених цією Стратегією.

Цей етап спрямований на:

управління енергоефективністю житлових і громадських будівель на принципово нових засадах, що включають одночасно врахування принципу "Енергоефективність насамперед", принципів циркуляційної економіки, оперування життєвим циклом будівель і будівельної продукції;

забезпечення всіх необхідних технічних, ринкових механізмів та економічної доцільності обов'язкового застосування вимог ZEB під час термомодернізації будівель;

повну декарбонізацію всіх громадських та житлових будівель чи значної їх частки із затвердженими планами термомодернізації решти фонду будівель.

Сценарії реалізації Стратегії

Під час моделювання очікуваних результатів реалізації Стратегії приймається два базові сценарії розвитку подій, що стосуються рівня потенційного поширення термомодернізації у фонді будівель та її рівня.

Базовий сценарій: низький рівень поширення термомодернізації, що до 2030 року становитиме приблизно 15 % площ фонду будівель, що приблизно відповідатиме поточним цілям термомодернізації громадських та житлових будівель щорічно, визначених в урядових програмних документах, зокрема під час затвердження Національної цілі з енергоефективності, Оновленого національно визначеного внеску, Національного плану збільшення будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії.

Амбітний сценарій: високий рівень поширення термомодернізації, що до 2030 року може становити близько 35 % – 40 % площ фонду будівель, що приблизно відповідатиме індикативним цілям у 3,6 % термомодернізації будівель щорічно, встановленим у Європейському Союзі (зокрема в рамках Європейського зеленого курсу, "Fit for 55 Package", "RepowerEU").

Інші, традиційні, менш оптимістичні сценарії на кшталт сценарію "без змін", чи сценарію "бізнес-як-завжди" не розглядались, оскільки вони не дозволяють виконати міжнародні зобов'язання у сфері енергоефективності і не відповідають поточним інтересам держави та громадян в частині забезпечення енергетичної безпеки та досягнення енергетичної незалежності.

Водночас на першому етапі (до 2030 року) реалізації Стратегії розглядались по два варіанти способу реалізації обраних базових сценаріїв, що відображають різну глибину термомодернізації будівель (таким чином, під час моделювання очікуваних результатів реалізації Стратегії було прийнято два базові сценарії розвитку подій, кожен з яких містить 2 варіанти, разом – 4 підсценарії), а саме:

Варіант Звичайний – варіант планової термомодернізації до рівня відповідності мінімальним вимогам до енергоефективності;

Варіант NZEB – варіант планової термомодернізації із досягненням термомодернізованими будівлями вимог до будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії (будівель NZEB).

Механізми та інструменти реалізації Стратегії

Реалізація Стратегії здійснюватиметься на основі партнерства, координації та узгодження діяльності всіх органів, що забезпечують її реалізацію, та на системі координації процесів стратегічного планування, що, зокрема, передбачає:

синхронізацію процесів стратегічного планування розвитку економіки з урахуванням потреби підвищення рівня енергетичної ефективності будівель;

скоординоване середньострокове і короткострокове програмування підвищення рівня енергетичної ефективності будівель на основі прийнятих стратегічних документів;

скоординовану реалізацію Стратегії шляхом виконання плану заходів щодо її реалізації відповідно до визначених етапів та планів заходів щодо реалізації стратегій термомодернізації.

Положення Стратегії, стратегічні цілі та показники їх досягнення необхідно враховувати (брати за основу) під час підготовки проєктів програмних і стратегічних документів, проєктів, законів та інших актів законодавства, проєктів планів заходів у сфері забезпечення енергетичної ефективності.

Заходи щодо реалізації визначених Стратегією завдань на виконання стратегічних цілей необхідно включати до планів діяльності органів виконавчої влади.

Основними механізмами реалізації Стратегії є:

операційні плани реалізації Стратегії;

державні цільові програми;

державні програми в окремих сферах соціально-економічного розвитку;

документи місцевого енергетичного планування;

місцеві програми соціально-економічного розвитку;

інші програмні документи державного, регіонального та місцевого рівнів стратегічного планування.

Інструментами реалізації Стратегії є:

удосконалення існуючого та розроблення нового нормативно-правового регулювання, норм і стандартів у сфері підвищення енергоефективності будівель;

стимулювання власників та співвласників будівель до термомодернізації;

впровадження системи стимулів, у тому числі нефінансового характеру, для розвитку суміжних до термомодернізації сфер (цифровізація, професійна освіта, розвиток малого і середнього бізнесу, вітчизняне виробництво енергоефективного обладнання та енергозберігаючої будівельної продукції, науково-технічний та інноваційний розвиток тощо);

стимулювання ринкових механізмів підвищення енергоефективності та декарбонізації будівель;

сприяння залученню грантів і пільгового кредитування від міжнародних фінансових організацій та іноземних урядів для здійснення термомодернізації будівель;

постійне підвищення обізнаності щодо енергетичної ефективності будівель;

інші інструменти, які забезпечують виконання завдань цієї Стратегії.

Для досягнення мети, визначеної Стратегією, є прийнятним впровадження таких заходів:

теплова ізоляція огорожувальних конструкцій будівлі;

встановлення енергоефективних віконних, балконних і дверних конструкцій;

встановлення вузлів комерційного та розподільного обліку енергетичних ресурсів та води (в тому числі інтелектуальних систем обліку енергії, засобів диференційного (погодинного) обліку споживання електричної енергії);

теплова ізоляція або/та заміна трубопроводів, заміна інших комунікацій та допоміжного обладнання інженерних мереж будівлі;

впровадження систем контролю і моніторингу ефективного використання енергії та води, управління інженерними системами (в тому числі засобів автоматичного регулювання використання (споживання) енергетичних ресурсів);

встановлення теплових насосів;

встановлення фотовольтаїчних та геліоколекторних систем;

застосування систем акумуляції теплової та електричної енергії;

застосування енергоефективних систем вентиляції із рекуператорами повітря;

застосування систем захисту від сонячного опромінення;

улаштування сонцевідбивних покриттів та зелених насаджень на дахах;

застосування енергоефективних та пасивних систем освітлення;

встановлення енергоефективних ліфтових та елеваторних систем;

застосування ефективного енергоспоживаючого обладнання, що використовується для потреб громадських будівель (кухонне, пральне обладнання тощо);

здійснення інших заходів, які спрямовані на підвищення показників енергетичної ефективності будівлі, інженерних систем та їх елементів, зменшення енергопотреб будівлі, використання відновлюваних джерел енергії (із використанням інженерних систем будівлі);

здійснення ремонтних заходів, без яких унеможлиблюється забезпечення необхідної якості та довговічності, що визначені вище.

Обсяг необхідних фінансових, матеріально-технічних, людських та інших ресурсів

Орієнтовний обсяг необхідних фінансових ресурсів

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюватиметься за рахунок:
коштів Державного бюджету;

коштів місцевого бюджету;

джерел, передбачених існуючими та новими програмами міжнародної технічної допомоги, міжнародними договорами та інструментами міжнародних фінансових організацій, зокрема коштів:

Світового банку;

Міжнародного банку реконструкції та розвитку;

Європейського інвестиційного банку;

Європейського банку реконструкції та розвитку;

Північної екологічної фінансової корпорації;

Кредитної установи для відбудови – Німецького державного банку розвитку;

інших організацій;

інвестицій, залучених на фінансування енергоефективних заходів;

коштів ЕСКО-інвесторів, у тому числі за рахунок сприятливого банківського кредитування;

інших видів державно-приватного партнерства;

коштів юридичних, фізичних осіб та фізичних – осіб підприємців, які є власниками будівель публічної та приватної форми власності;

інших джерел, не заборонених законодавством.

Надалі заходи, передбачені Стратегією, пропонується в першу чергу фінансувати з таких джерел:

з видатків, передбачених державним бюджетом на фінансування програми "Функціонування Фонду енергоефективності", а також коштів міжнародних донорів, що співфінансують проекти Фонду енергоефективності відповідно до Угод про фінансування заходу "Програма підтримки енергоефективності в Україні – EE4U-II";

з державного фонду регіонального розвитку, щорічний обсяг в державному бюджеті якого становитиме не менш як 1 відсоток від доходів загального фонду, а водночас кошти державного фонду регіонального розвитку спрямовуються в тому числі та на здійснення енергоефективних проєктів у межах виконання регіональних стратегій розвитку, виконання державних програм регіонального розвитку, державних програм транскордонного співробітництва, угод щодо регіонального розвитку та державних програм розвитку окремих територій; коштів галузевих (міжгалузевих) державних цільових програм та бюджетних програм центральних органів виконавчої влади, що спрямовуються на розвиток відповідної сфери в регіонах; субвенцій, інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам; коштів місцевих бюджетів;

із застосуванням можливостей фінансової та технічної допомоги, яку надають Україні міжнародні установи та іноземні держави. Технічна допомога може бути залучена у вигляді експертної допомоги, необхідних матеріальних ресурсів або грошових коштів, виділених на цільові потреби;

продовженням спільних із міжнародними фінансовими організаціями програм та проєктів, зокрема зазначених у підрозділі "Аналіз поточного стану справ, огляд існуючих політик та заходів" розділу III цієї Стратегії.

Розділ VI. Порядок проведення моніторингу, оцінки результатів реалізації Стратегії та звітування

Моніторинг реалізації Стратегії проводиться в межах повноважень органів виконавчої влади за участю громадських та міжнародних організацій.

До основних функцій Департаменту економічного розвитку Рівненської міської ради належить:

постійний моніторинг виконання заходів, передбачених Стратегією;

розгляд питань, що стосуються бар'єрів для впровадження Стратегії;

супровід впровадження Стратегії з пошуком шляхів фінансування;

підготовка та оприлюднення щопіврічного та щорічного звіту про стан виконання Стратегії та Плану заходів з реалізації Стратегії;

моніторинг досягнення цільових показників та виконання заходів, передбачених Стратегією, оцінка результатів її реалізації, а також своєчасне реагування на виявлені бар'єри.

Порядок функціонування електронної системи моніторингу та звітування про виконання Стратегії та інші особливості реалізації моніторингу реалізації Стратегії визначаються Порядком здійснення моніторингу Стратегії, який підлягає розробці та затверджується рішенням Рівненської міської ради.

Секретар міської ради

Віктор ШАКИРЗЯН